

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н., професионално направление „право” (3.6.) по научната специалност 05.05.15 (наказателен процес), преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”, Юридически факултет, назначена със заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 577 от 24.04.2015 г. за външен член на научно жури по конкурса за защита на дисертационен труд за получаване на научно-образователната степен „доктор” с кандидат ***Ваня Христова Стаматова***, професионално направление „право” (3.6.) докторска програма „международно право и международни отношения”

В настоящия конкурс Ваня Стаматова участва с дисертационния труд ***„Правно регулиране на борбата с незаконната миграция в Европейския съюз”***, в обем от 276 страници. Състои се от увод, три глави и заключение. Проучени са и използвани 122 български и чуждестранни публикации, 120 нормативни актове, документи на европейски институции и други, както и 40 съдебни решения на Съда на Европейския съюз и Европейския съд по правата на човека.

Изследването е посветено на един от най-значимите проблеми на съвременното човечество, който факт сам по себе си обуславя неговата актуалност и значимост. В последните години миграционните потоци бързо се разрастват, което обуславя и необходимостта от нов подход при регулацията на съответните политики на Европейския съюз (ЕС), за да се постигне необходимия баланс на интересите на всички участници в този процес. По тази проблематика в българската правна литература няма публикувана монография. Вярно, че някои проблеми на борбата с незаконната миграция са поставяни на разглеждане по един или друг повод, но това е първото цялостно изследване по тази тематиката. Трябва безусловно да се съгласим, че правното регулиране на борбата с незаконната миграция, означава да се приеме прецизно разработен комплекс от юридически, икономически и социални мерки, насочени към предотвратяване на незаконно влизане, пребиваване и незаконна трудова

заетост на територията на държавите- членки на ЕС. Чрез умелото използване на различните методи и анализи, успешно е изпълнена и целта на изследването, а именно: да се даде оценка на качеството и актуалността на правната регулация на политиките за борба с незаконната миграция и връщането на граждани на трети страни и да се формулират принципните правила на защитата на основните права и свободи на незаконните мигранти. Особено ценен е опитът да се идентифицират и обосноват актуалните проблеми и разрешения, тенденциите и перспективите за развитието на правото на ЕС в тази област. В дисертационния труд умело е представена и защитена тезата, че сътрудничеството между държавите при създаването на правна уредба за предотвратяването на незаконната миграция предполага предприемането на съвместни действия и създаването на нарочен инструментариум: сключване на международни договори, разработване и приемане на актове от европейските институции, създаване на единни стандарти за връщане на граждани на трети страни и спазване на основните права на незаконните мигранти. В този именно смисъл главната цел на европейския законодател е да се предприемат мерки, които да гарантират сигурността на държавите-членки в стремежа за справяне с незаконната миграция. В тази връзка обосновано и аргументирано се поддържа необходимостта не само от запазване, но и от усъвършенстване на създадената правна уредба в областта на борбата с незаконната миграция. Главният принос и научна новост на труда е обстоятелството, че на базата на вече утвърдените постановки са изведени и формулирани основните проблеми в тази област, като обосновано се предлага и цялостната им систематика на базата на същностни квалификационни критерии. Цялостните и професионално формулирани научни постановки ще обогатят съществуващите знания, ще подпомогнат обучението на бъдещите юристи, ще задоволят нуждата на

гражданите от адекватни знания, ще поставят началото на една или друга дискусия по тази тематика.

Наред с казаното при оценката на рецензирания труд могат да се открият **няколко конкретни направления**, които са определящи за неговата теоретична и практическа **значимост**.

В *глава първа* за първи път в българската правна литература е направен цялостен анализ на историческото развитие на компетентността на ЕС в областта на регулацията на борбата с незаконната миграция, интеграцията и миграционните процеси. Проследен е механизмът на правното уреждане на миграционните потоци преди влизането в сила на Договора за ЕС от Маастрихт. Този договор правилно е определен като „конституиращ“ по отношение на проблемите на миграцията. Убедително е доказана и неговата изключително значима роля във връзка с миграционната политика на ЕС. По същия начин са анализирани и изследвани и Договора от Амстердам, от Лисабон, Програмите от Тампере, Хага и Стокхолм и правото на Шенген. Този анализ не само ще обогати съществуващите знания и доктринерни постановки, трябва да се оценят като приносен момент и предложените шест обобщаващи изводи във връзка с възникването и развитието на борбата с незаконната миграция.

Принос е и сполучливият опит *в глава втора* от труда да се даде определение на понятието „незаконна миграция“, да се обособят и разграничат незаконните от икономическите мигранти и бежанците, както и да се обобщят причините, които водят до незаконно влизане или пребиваване на територията на държавите-членки. Особено ценен е и анализът на процеса на създаване на единни стандарти за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни. Изследвайки основният инструмент в тази област, а именно Директива 2008/115/ЕО, са формулирани разликите между трите видове връщане на мигранти:

доброволно, задължително и принудително. От особена полезност са и изведените характеристики на политиката на ЕС в областта на връщането на незаконно пребиваващи граждани на трети страни. Приносни моменти се откриват и при изследването на споразуменията за реадмисия. В тази връзка е направено мотивирано предложение, че ЕС трябва да преразгледа цялостната си политика за обратно приемане, като обмисли промяна в стимулите, които предлага за договорящите страни. Нещо повече, формулирани са и конкретни предложения в какво именно трябва и могат да се изразят тези промени. Направен е и важен извод, че хармонизацията на правната уредба във връзка с трудовата заетост на работниците-незаконни мигранти трябва да се извършва чрез налагането на санкции за работодателите, а не наказания на незаконните мигранти. С това предложение може да не се съгласим, но не може да се отрече, че то е мотивирано и ще послужи като добра основа за бъдещи научни дискусии.

Глава трета е посветена на един от най-важните елементи при регулацията на незаконната миграция в ЕС, а именно защитата на основните права на незаконните мигранти. Интерес представлява изследването на един от най-популярните в последно време въпроси по повод Европейската конвенция за защита правата на човека (ЕКЗПЧ), която след влизането в сила на Договора от Лисабон, става част от правото на ЕС. Подробно е изследвана Хартата на основните права и приложението на този политико-правен акт спрямо граждани на трети страни. Позовавайки се на някои от разпоредбите на Хартата се поддържа, че гражданите на трети страни притежават всички права, за които изрично не е постановено, че се притежават само от граждани на ЕС. В тази част на изложението подробно и последователно са изследвани правата на незаконните мигранти, съгласно правото на Съвета на Европа и на ЕС, както и правата на неизведените незаконно пребиваващи лица. Като принос може да се оцени систематизацията на пречките за извеждане на

незаконно пребиваващи лица – юридически, практически и политически, за което е изготвена и нарочна таблица. Разгледани са основните съображения, които спират извеждането на незаконните мигранти, на фона на практиката на Европейския съд в Страсбург и Съда на ЕО. Приносен момент е обобщаването в нарочна таблица на лицата, които не могат да бъдат отстранени поради практически обстоятелства или технически пречки във всяка от държавите-членки на ЕС. Практическото значение на този труд се измерва и с факта, че гражданите и практикуващите юристи ще намерят полезна информация за процедурата по издаването на временни разрешения за пребиваване на незаконни мигранти и за трудовите им права, като: правото на справедливо заплащане и на обезщетение при трудови злоупотреби, на достъп до правосъдие и други.

Към настоящото изследване могат да се направят и някои *препоръки*.

Най-важната е да се съкратят онези части на труда, където ненужно се цитират едни или други разпоредби от съответната правна рамка. Това с особена сила важи за Хартата на основните права, които се цитирани по глави и отделни текстове на с. 192-195.

Предвид изложеното, като

Заключение – давам положителна оценка на дисертационния труд *„Правно регулиране на борбата с незаконната миграция в Европейския съюз”* и предлагам на **Ваня Христова Стаматова**, да се даде научно-образователната степен „доктор”, професионално направление „право” (3.6.) докторска програма „международно право и международни отношения”

Изготвил становището:

М. Чинова